73. ԷՐԿՈՒ ՏԵՍԱՑ ԿԻՆ

Կէլնի մե թակավոր:

Մեկ օր վազիրներաց կասի. - Ես իսա քյաղքյի մեչ կան չեմ իկե կիշեր ատեն: Էս կիշեր էլնենքյ տյուս, քյաղաքյ կան գյանքյ:

Փողայճտեր կան կուգյան, կէրթան կտիսնան մեյ փողնի մեչ մեյ մարթ կայնե դւ, ա̈ռվի վերեն:

Թակավոր կասի. - Վա̈զի՛ր. կայնի խենքյ, ի՞նչ կուգյա տյուս էսա մարթկու մոտեն:

Տիսնան, որ տոնից մեյ կնիկմ կէլնի տյուս: Կուգյա̈ մարթու մոտ, կասի. - Արե՛, Էրթա̈նքյ տուն:

Մարթ կասի. - Ընչի՞ գյա̈մ տուն, քյո իրիյ տուն ի:

Կնիկ կասի. - Իրիյ քյներ ի:

Կասի. - Որ քյո իրկան վիզ չկտրես, պիրես թա̈լես մեչ էսա ա̈ռվին, ես կըռխեմ գյա̈մ, չեմ իգյա̈:

Էտ կնիյ կէրթա̈ տան մեչ իրկան վիզ կկտրի, կպիրի տնի մեչ ա̈ռվին: Մարթ որ կտիսնա, կասի. - Կնի՛կ, ի՞նչխ տյու տսնա պա̈ն արիր: Քյո խաց կիրցող իտա իէր: Քյո խալավն անող քյո իրիյն էր: Քյո շախող քյո իրիյն էր: Որ տյկու կնացիր ինոր վիզ կտրիցիր, ես տարին մեկ անգամ կամ ամիս մե անգամ, որ ես գյա̈մ մո քյե էրթամ, որ տյու քյո իրկան վիզ կտրիցիր, զաթի իմուն շոտ կկտրես:

Մարթ կասի, կթողնի կէրթա̈:

Թակավոր կէլնի խե վա̈զրներաց, կէլնեն կէրթա̈ն տուռ կնշանեն, կթողնեն կէրթա̈ն:

Կնիյ կէլնի տյուս, փոամ կփորի, կասի՝ տանեմ, խորեմ, մնա առատուն մարթ չիմնա:

Մարթ կտանի կխորի, նորեն կուգյա̈ ճա̈մխներ արուն-մարուն կսրպի, կուգյա̈ տռան վերեն. - Հե՜յ վախ, - կասի, - էսա ի՞նչ պա̈ն էր ես արիցի:

Տիսնա, որ տռան վերեն մեյ նշամ կա:

- Վա՜յ, - կասի, - էսա տուռ վո՞վ էկավ նշանեց, կնա̈ց:

Էն էլ կառնի բոյեն, կինի թաղի մեչ, բյութուն տռներ կնշանի: Տա̈ռնա կուգյա̈ ուր տուն, պառկի քյնի:

Առատուն թակավոր կէլնի վէր, սա̈դրա̈զա̈մին կկանչի, կասի. - Կնացեքյ էն տուն, էն կնիյ պիրեքյ:

Կուզյա կտիսնա, որ փողնի տոներ ամբողջ նշանով ի: Տիսնա չկանա կընդնէ, ետ կտձռնա:

Կէրթաւ թակավորուն կասի:

Թակավոր կասի. - Ի՞նչխ տոներ ճմեն նշանած: Կնձ, իրիշկա, արե, վձզիր:

Կուզյձ կտիսնա էլմ ընկուն նշանուկ: Ետ կտձռնա, կէրթձ: Կէրթձ թակավորու կասի:

Թակավոր գյինձ չավատա: Ջինքյ թակավոր կէլնի կուզյձ կաչքի:

Կիշկա, որ նշանուկ են բյութուն տոներ, աֆքյձրլամիշ կէլնի, կէրթձ:

Կէրթձ կխասնի տուն, կանչի մձշլիս վձզիր ինան սձղրձզձմ, կասի. - Ծէ՛ քյառսուն օր մեռճլձթ, ես կէրթձմ, էքյեղեն չթողնեքյ, կնիյ ախչիկ բյութուն կտրեքյ:

Կասի. - Ծա՛տ աղէկ:

Թակավոր կինի ճձմբձխ, կէրթձ:

Կբաշլայեն մձշլիս անել, թե ի՞նչխ անենքյ: Կմնա չում եռսուն և յոթ օր կթմմի, մինչև անգամ աճալին խձբձր չի: Ոչ թակավորու կնիկ, ոչ թակավորու մեր, խձբձր չեն:

Եռսունեյոթի վերեն, մձշլիս կանեն, թե ի՞նչխ անենքյ, իրեքյ օր ի մնացեր, որ թակավոր գյձ:

Թակավորու մեր կուզյձ էտ մձշլիսի մեչ:

Կասի. - Ի՞նչ մձշլիս կանեքյ:

Կասի. - Թակավոր մե քյառսուն օր ի տվե, մնացե իրեքյ օր, որ ինչպե՞ս ջնյաբ տանքյ թակավորուն, որ աճալին ազատենքյ:

Թակավորու մեր կասի. - Կնձցեքյ ֆլան տեղ փձյլևամ կա, էն փայլևանին ասեքյ՝ թակավոր կուզյս, թո պատասխան տա:

Կէրթձն փայլևան կկնդնեն, նստեն փայլևանի մոտ, կսա կանեն:

Փայլևան կասի. - Աղէ՛կ, եփ որ թակավոր կուզյձ, էկեքյ զի տարեքյ, ես պատասխան կուտամ:

Քյառսուն օր կթմմի, թակավոր կուզյձ:

Կէլնի վձզիր սձղրձզձմ ժողովուրթով կէրթձ տիմաց:

Թակավոր որ կտիսնա էսա կյճտեր, ախչկներ, կասի. - Ջանը՛մ, էսա իմ խոսքյ չեն կատարած:

Աֆքյձրլձմիշ կլնի, կգյձ մտնի մեչ տան, կանչի ուր ձսքյձր շձլձտներ, որ էտ մձշլիսի ժողովուրթ ճձրտի:

Վձզիր, սձղրձզձմ կէրթձն մո թակավոր, կասեն. - Թակավոր ապրած կենաս, էսա ի՞նչ ի կանես:

- Ապա ես ծե ասի՝ էքյեղեն բյութուն ճձրտեքյ, տյուք ինչի՞ իմ ճրաման չեքյ կատարած:

Կասի. - Մենքյ պիտի անենքյ, փայլևան չի թող, ասաց ես թակավորու ջյուղաբ կուտամ:

Կասի. - Կնացեքյ էն փայլևան պիրեքյ:

Կէլնեն խինգյ խոգյի, որ պիտի էրթձն փայլևան պիրեն, էտ խինգյ խոգյին կէրթձն, կտիսնան, որ չեն կանա վիրցե:

Փայլևան կասի. - Կնձցեքյ տաս խոգյի էկեքյ, սրըխ պիրեքյ, որ տնենքյ վեր թիվքյերաց, զիկ առնեքյ տանեքյ:

Կէլնեն կուզյնն թակավորուն կասեն. - Թակավոր ապրած, - կասի, - տաս խոգյի կուզի, էրկու սրեխ, որ սրխով պիրեքյ, թե չէ՝ չենքյ կանա պիրե:

Կառնեն սրըխ, տաս խոգյի կէրթան: Կէրթնն փայլևան կզննեն սրըխ կառնեն կուզյնն:

Թակավոր կասի. - Փայլևան, ասա խենքյ, տյու ինչի՞ չթողիր իմ հրաման կատարեն:

Փայլևան կասի. - Թակավոր ապրած, կուզեմ, որ տսւս խոգի էրթնն, էրկու սրխով իմ գյուրզ ։պիրեն:

Կէլնեն տաս խոգյի կէրթնն, սրըխ կտանեն, գյուրզ կառնեն կպիրեն, տնեն փայլևանի կշտի խետ: Փայլևան կառնի էտա գյուրզ ծեռ, կառնի խնձորի պես մեչ ծեռաց կխաղցուցի:

- Հե՜յ, - կասի. - թակավոր ապրած, իմ ըխթիյար ժամանակ ռաստ էկար:

Թակավոր տիսնալուն պես, կասի. - Էսա ի՞նչ մարթու ռաստ էկանքյ: Է՜հ, - կասի. - փայլևա՛ն. ասա խենքյ ի՞նչխ պատասխան կուտաս:

- Թակավոր ապրած, - կասի. - յոթ ինգյեր ինքյ մենքյ, յոթն էլ փայլևան ինքյ, ախշար մեր ծեռ զառ էր: Մե՛նքյ տեսանքյ մեր մեկ ինգյեր կիշերվան մեչ կոտրիսավ, խմբմր առիցինքյ, կնացինքյ որ մեչ փողնին սպանիր են չլուտ: Մ՛նացինքյ, - կասի, - մեկէլ կիշեր սալխ առիցինքյ, որ մեկ ինգյերն էլ պայսավ: Իմցնանքյ, որ մեյ փողնի մեչ շապիկ-դոնով սպանիր են: - Կասի. - Է՜, թակավոր ապրած, մնացինքյ խինգյ խոգյի. էն կիշերն էլ մնացինքյ. մեկ ինգյերն էլ պայսավ: Սալխ առիցինքյ էն առատուն, որ փողնի մեչ շապիյ-դոնով սպանիր են: Մ՛նացինքյ էն մեկէլ կիշեր. մեր մեկ ինգյերն էլ պայսավ: Էն առատուն էլ սալխ առիցինքյ էլմ շապիյ-դոնով սպանիր են: Է՜, Է՜, թակավոր ապրած, - կասի, - յոթ խոգյուց մնացինքյ իրեքյ խոգյի: Մ՛նացինքյ էն կիշեր: Էն կիշերն էլ մեկ ինգյեր պայսավ, էն առատուն լսանքյ՝ չլուտ սպաներ են: Մ՛նացինքյ էրկու խոգյի: Էն կիշերն էլ մնացինքյ, էն ինգյերն էլ պայսավ, էն առատուն լսա՝ էն էլ սպանիր են: Է՜,Է՜, թակավոր ապրած, մնացի մենակ ես: Էտ կիշերն էլ մնացի, իմ քյուն չի գյա, թե ի՞նչ վախտ կուգյա զի կտանեն: Բիրդան կիշերվան մեչ քյունս տարավ. բիրդան տուտ տփեցին, էլա, շապիյ-դոնով պիտի էրթամ տուտ պանամ, կնիյն էկավ իմ իտև, զի ։կոնեց. չէթող տուտ պանե:

- Տո մարթ, դո՞ր կէրթաս, - զիկ ասաց:

- Ապա տուտ տփիցին, տուտ պանամ:

Զիկ ասաց. - Կնայ խալավտ խագյի:

Խալավ խագյա: Կնիկ ասաց. - Այքեմ ոսկի լից, քիչմ խաց լից. ծին քյաշի տյուտ, գյուրզ պռնի ծեռ: Տո մարթ, տուտ որ կպանաս, ծիյով քշես տռնից տյուս էլնես, տիսնաս որ ֆուկարա եի վեր տռան, էտ խաց ինան ոսկին տաս ֆուկարին, որ ֆուկարա չի քյե դյուշման ի, կայնի՝ խետ կռիվ:

Տիտա, որ մեկ մարթմ ոտքեր գյետին վեր ծիուն, գյլեոխ երկինքյ: Արիցի, տեսա, որ վեր իսոր չկսրցւ, զիկ առեց տարավ: Տարավ կնաց, քյաղքյից տյուս էլնքյ: Մեյ դիհեն էլ ես կվախենամ, էսա մարթ զի պիտի տանի ի՞նչ անի: Մ՛նացի մեչ տնշտին:

Զիկ ասաց. - Փայլևան, արե մեր առաչ նշանապնն կա, ծիեր քշենքյ, վով ննռնճ խասնի, իտև մնացողին սպանի:

Քշիցինքյ ծիյանքյ, առւնճի անքյամ ես շոտ խասա վեր նշանին:

Զիկ ասաց. - Էճի տակ ծիուց, էտ պնխ իննն փետատ առ էրթնքյ: Կզվա

պախ ինան փետատ պիտի ւտռնեմ, կանեմ չեմ անե. գյետնեն չեմ կանա վիրուցե: Սրթոխավ վեր զիկ. ծեռ պարզեց պախ ինան փետատ իտիր գյոքյ:

Զիկ ասաց. - Խեծի:

Էլանքյ խեծանքյ. քյշիցինքյ:

Զիկ ասաց. - Էճի տակ ծիյուց: Առ էսա պախ, փետատ էտատեղ գյետին փորի: Փետատ կզանեմ, որ գյետին փորեմ. կտիսնամ, որ շա ծանըր ի, չեմ կանա պննցուցե:

Սրթոխավ վեր զիկ, էճնվ ծիյուց տակ. զինքյ առեց փորեց, մեյ դեխեն պախովն իթսվլ խողեր:

Ես էլ կասեմ, վախնամ զի խորի էսատեղ: Էրկեն գյերեզմանոցմ փորեց պոծավ:

Զիկ ասաց. - Առ էնա փետատ, էնա տեղն էլ փորի:

Չկարցա էլմ փորիր ի: Սրթոխավ. էկավ զիկ թալեց էնտեխ. զինքյ փորեց, փորեց պոծավ:

Զիկ ասաց. - Ա՛ռ էնա փետատ, էնա տեղն էլ փորի:

Չկարցա էլմ փորի: Սրթոխավ, էկավ զիկ թնլեց էնտեխ, զինքյ փորեց, փորեց պոծավ:

Էլնվ ծին խեծավ, զիկ էլ ասաւց. - Ծին խեծի:

Էլա ծին խեծա, գյուրզն առիցի, քշիցինքյ կնացինքյ: Կնացինքյ խասանքյ տնրիմ մոտ: Զիկ ասաց. - Էճի տակ:

Հէրիմ տռան վերեն ճաղցի քյար կեր: Կանեմ, չեմ անե, էտա ճաղցի քյար չեմ կանա թալե դեն տռնից: Սրթոխավ վեր զիկ. ծիյուց էճավ տակ: Զիկ ասաց. - Արե մտնենքյ ներս:

Կննցինքյ մտանքյ ներս: Աճաքին մեռելմ էտա տեղ պառկցուցիր են էրկեն, ճրայճմ վեր գյլխուն ի. ճրայճմ էլ ոտաց տայն ի:

Զիկ ասաց. - Փայլևան, տեսա՞ր էսա:

Ասի. - Խա՛, տեսա:

- Արե, - ասաց, - էրթանքյ:

Ծիյանքյ խեծւանքյ. ինգյանքյ ճամբախ, կննցինքյ: Ծատ կննցինքյ. քիչ կննցինքյ:

Զիկ ասաց. - Էսա տեղ նշան կա, քյշենքյ ծիյանիքյ, վով շոտ խասնի՝ իտվի մարթին սպանի:

Քյշիցինքյ ծիյանքյ. նռնճ խասա ես վեր նշանապննին:

Զիկ ասաց. - Ծիյուց էճի տակ: Էտա կազուխներ առ երթննքյ:

Ծեռ թնլիցի. չկարցա վերցի: Սրթոխավ վեր զիկ, առեց էտ կազուխներ, իտիր ուր գյոքյ, ասաց. - Ծին խեծի: Դե քշի. - քշիցինքյ:

Ծատ կննցինքյ, խասանքյ մեկ բնդննով քեռշկ ու սարիմ:

Զիկ ասաց. - Էճի տակ:

Էճն տակ ծիյուց: Կազուխներ իտուր զիկ. մե մեկ իզնր պատ. էլնվ վեր: Ես էլ ցիցն առիցի, քյարմ կնդն. կզննեմ ցցի գյլխուն, թխկթխկ՝ չի մտնե մեչ պատին: Սրթոխավ վեր զիկ. էկավ ցցեր մեմեկ ծեռնով իզնր պատ, էլնվ պատի գյլեոխ: Զիկ ասաց. - Մեկ սհնթ աչքես ըստեղ, եթե էկա, էկա, եթե չէկա. առ քյու արև փախի: Մեկ գյլեոխմ կուգյն էսատեղ. շան պես կխաճի, տյու չվնխենաս:

Կննց, ես մենակ մնացի էնտեխ, մեկ սհնթ թամամ: Սհնթ էլ չթմմած, տիսա

պատից գլլեոխմ ինկյւմվ տակ. շան պես խաճեց. էկավ մո զիկ: Սհմփթ թմմավ. տիսա. էկավ:

Ասաց. - Կնա՛ էտա գլոխ պե:

Կնուցի տեխ. գլլեոխ ծեռ թալիցի, որ պիտի վերցեմ, չկարցա վիրուցի. յոթ գլլխեն դև: Սրթոխավ վեր զիկ. էկավ գլլեոխն սռեց իտիր ուր գյոքյ:

Ասաց. - Մին խեծի: Մին խեծւս, քյշիցինքյ: Էկանքյ խասանքյ իր փորած տեղ: Էթմլ մեչ գյերեզմնին: Զիկ սասաց՝ Իլի ծին խեծի:

Մին խեծանքյ. քյշիցինքյ. խասանքյ էտ մեոլի մոտ. մտանքյ մեչ յէլին: Զիկ ասաց. - Գյլեոխ պռնի, ես էլ ոտքեր պռնեմ:

Կնացի գյլեոխ պիտի վերցեմ, չեմ կանա: Սրթոխավ վեր զիկ:

Ասաց. - Տյու փայլևամ էլնես, գյլեոխմ չկանաս վերցես:

Էն էկավ գյլեոխ վիրուց, ես էլ կնացի ոտքեր վիրուցի. առինքյ տյոսա էկանքյ:

Կնացինքյ խասանքյ էտ գյերեզմնի մոտ. էտ գյլխու խետ իտատեղ, թալեց մըչ գյերեզմնին. ասաց. - Դե՛, խող տու վերեն:

Խող կլցեմ, յցե՛մ. չկարցա թամամ լցեր: Սրթոխավ վեր զիկ. առեց բևխն. խող իտու վերեն. պրծավ. զինքյ կնաց պառկավ մեկէլ գերեզմնի մեչ:

Ասաց. - Խող տուր վեր զիկ:

- Ես՛. էսա բաբագյիթ սաղ մարթ. ի՞նչխ խող տամ վեր իսոր:

Ասաց. - Փայլևան, խող տուր վեր զիկ:

Ես ասի. - Քյո դարդն ի՞նչ ի. որ սաղսաղ կմտնես խողի տակ:

Զյույսւք իտուր. ասաց. - Խող տուր վեր զիկ. իմ դարդեր մի ցվրե:

Բաշլայիցի խող տալ վեր իսոր: Մեչքից մինչև ոտքեր խող տվիցի:

Ասի՝ ջանմ. մեկ իսոր դարդ խասկնամ. նոր խող տամ վերեն:

- Տյու ի՞նչ ցավ. ի՞նչ դարդ ունես, չուր չասես, խող չեմ տա վերետ:

- Փայլևան. - ասաց. - կայնի. քյե պատմեմ: Էս գյլեոխ, որ պիրինքյ. զի դյուշման էր: Էն մեռելն էլ. որ կա՝ իմ իրիյն էր: Էն գյլեոխ զարկեր էր իմ իրիյն սպանիր էր. ես չը կանե վըր դյուշմնին: Սալխ առիցի՝ ֆլան քյաղաքյ յոթ խա փայլևան կա: Կնացի տեխ էն փայլևան. թե ասի տնից խանեմ տյուս. տիսա չփլախ էկավ: Տարա մեկ փողնի մեչ սպանիցի: Մնաց էն մեկէլ կիշերն էլ կնացի. մեյ փայլևան էլ խանիցի տյոսա՝ չփլախ. էն էլ սպանիցի: Վեցն սպանիցի. մնացիր տյու: Ի՞նչ տեխ է սպանիցի, որ խալվով գյեն տյուս. չէր սպանե. զիկ ինգյեր էլնելու խամար: Ես էկա տեխ քյե. որ տյու խալվով. ծիով թմյբրով էկար: Կնացինքյ. դյուշման սպանիցինքյ, մեյտեղ չուր աստծու տուռ, ես իմ վրեժն առիցի, որ ես սաղ-սաղ մտնեմ խող: Աճավասիկ ես կնիկ եմ:

Նոր խող տվիցի վերեն թողեցի էկա: Լ՞. Է՛, թակավոր ւսպրած, ես իմ կնգյան ազատածն եմ, որ իմ կնիյ զի խելքյ սովրցուց, որ էն կնիյն էլ կայնավ ուր իրկան առեց. որ տյու մեկ ադաբսըզ կնգյան խամար մեյ երկիրմ պիտի ավիրիր. ամեն կնիկ մեկ չէլնե:

Նոր էտա տեղ թակավոր աֆ կանի իր ժողովրթին, ձմր կանի փայլևան կտանեն տնեն ուր տուն: Նոր ժողովուրթ ուր մրազին կխասնին:

Երկնուց իրեքյ խատ խնձոր ինգյավ. մեյն՝ ասողաց. մեյն՝ լսողաց. մեյն՝ ականջ արողաց: